

Αφιέρωμα στους τρεις καλλιτέχνες της Κυθρέας που έφυγαν πρόσφατα

Βίοι Παράλληλοι (Αφιέρωμα για τη μάνα μου)

της Ανδής Πέτσα Σαββίδου

Το γιασεμί της Κατίνας στην Κυθρέα ήταν πελώριο. Αγκάλιαζε στοργικά το μπαλκόνι του διώροφου σπιτιού στο Σεράγιο και σκαρφάλωνε αντάμα με τη σουλτανίνα και πλάι στη μεσπιλιά, τη χρυσομηλιά και τη μαυρομμάτα. Τρία ψηλά δέντρα που μπέρδευαν τα κλαδιά τους και συμβίωναν αρμονικά σε λιγότερο από 12 τετραγωνικά μέτρα γης. Και γύρω τους τοιμεντόπλακες και παραδίπλα το πετραύλακο με το νερό του Κεφαλόβρυσου να τους τραγουδά.

Ο πολύχρονος κορμός του χοντρός και γερός. Δεν ξέρουμε αν φυτεύτηκε με το κτίσιμο του σπιτιού το 1919, ξέρουμε μόνο πως ευθύνονταν για τις γάτες που σκαρφάλωναν ανενόχλητα, που μονίμως ήθελαν να φτάνουν κλεφτά-κλεφτά στον όροφο και από το παραθυράκι της μπαλκονόπορτας να νέμονται τα υπνωδωμάτια και να ξαπλώνουν στα κρεβάτια μας.

Κάθε πρωί με το άνοιγμα της ξώπορτας μοσχοβολούσε ο χώρος από τα άνθη του! Και όταν αργά το απόγευμα τέλειωνε ο κύκλος ζωής τους, σωριάζονταν στο τοιμέντο κατά εκατοντάδες...και ο αέρας τις σκορπούσε και τις έσπρωχνε προς το αυλάκι με το τρεχάμενο νερό. Ασπροφορούσε το άχαρο τοιμεντένιο δάπεδο. Και χρειαζόταν χρόνος και κόπος για να καθαριστεί... Όμως περισσή ήταν η χαρά για την πλούσια ανθοφορία που χαλάλιζε τον καθημερινό κόπο της η Κατίνα.

Πόσο λυπόταν όταν έπρεπε να το κλαδέψουν, λες και αφαιρούσαν χρόνια από τη ζωή του. Ύστερα όμως έπαιρνε τρισευτυχισμένη το ευχαριστώ, όταν με τον ερχομό της άνοιξης ανταπέδιδε την αγάπη και τη φροντίδα, στολισμένο με τα ανθάκια του. Λες και όλα τα αστεράκια του ουρανού μαζεύονταν στην ποδιά της Κατίνας. Γιατί αστεράκια στον ουρανό φάνταζαν τις νύχτες του καλοκαιριού τα γιασεμιά της.

Το Κυθρεώτικο γιασεμί της Κατίνας μεγάλωνε μαζί της και μαζί μεγαλώναμε και μεις, τα παιδιά της. Και ξέροντας την αγάπη που του είχε η μάνα μας, μάδαμε και μεις να το αγαπούμε. «Είναι το σπίτι με το μεγάλο γιασεμί στο μπαλκόνι, θα το βρήτε εύκολα», ορμητεύαμε περήφανα και με στόμφο τους ξενόφερτους φίλους μας για τον εντοπισμό του σπιτιού. Και κει που μεγάλωνε και μεγαλώναμε και μεις μαζί του ξαφνικά εκεί που περιμέναμε τα ανοιξιάτικα γιασεμιάκια του μαράδηκε και μέχρι να το καταλάβουμε και να το φροντίσουμε όπως έπρεπε, ξεράθηκε! Στήλη άλατος! Ένα νεκρό σκυθρωπό καφεόχρωμο, μα στητό σώμα αγκάλιαζε ξαφνικά το μπαλκόνι μας.

Δεν βαστούσε η καρδιά της Κατίνας να ξεκρεμάσει το νεκρό γιασεμί από το κιγκλίδωμα του μπαλκονιού της. Ήταν γι αυτήν «Η Αποκαδήλωση».... Κόπηκαν, ύστερα από μέρες και αφού το θρηνήσαμε, από εμάς τα παιδιά της οι κλώνοι και τα κλαδάκια και αποκαδηλώθηκε το νεκρό γιασεμί. Μα η Κατίνα είδε την

απώλεια ως μιά συμφορά που βρισκόταν μεσοστρατίς και κοντοζύγωνα. Ένωθε πως ήταν πρόδρομος κακού. Σούφρωνε τα φρύδια και το στόμα, μα δεν έβγαζε τσιμουδιά....

Κανένα φυτό δεν φυτεύτηκε στη δέση του. Έχασκε ο τοίχος και το μπαλκόνι... Και ήταν άνοιξη, Απρίλης, του 1974.

14 του Αυγούστου του ίδιου χρόνου τράβηξε βιαστικά ο πατέρας την πόρτα του σπιτιού, έβαλε το κλειδί στην κλειδωνιά, κλείδωσε, βάλαμε τις ψυχές μας στο αυτοκίνητο και τραβήξαμε για το άγνωστο. Κατατρεγμένοι.... φοβισμένοι.... αγωνιούντες για την τύχη του τόπου αλλά και για τις δικές μας ψυχές ... Το γιασεμί της Κατίνας είχε φύγει κάπως νωρίτερα προοιωνίζοντας το επερχόμενο κακό...

Πίσω παλιά, το 1960, και σε ανυποπτο χρόνο, σε ένα μικρό στρογγυλό τενεκεδάκι στο μπαλκόνι του σπιτιού της Κυθρέας, η Κατίνα με ιδιαίτερη φροντίδα «κοίμησε» ένα γερό παρακλάδι του δικού της περήφανου γιασεμιού. Και το ποτίζε .... Κι όταν κατάλαβε πως ήταν πλέον αυτοδύναμο, το χώρισε από τη μάνα του και το μετέφερε στον κήπο του νεόκτιστου σπιτιού στη Λευκωσία. Ένα σπίτι που προοριζόταν μελλοντικά για την 13χρονη κόρη της. Το φύτεψε παρέα με τις μαντορινιές, τις μυρωδάτες τριανταφυλλιές, την κιτρολεμονιά και τις λεμονιές. Για να υπάρχει εδώ στην καρδιά της Λευκωσία η Κυθρέα. Να τη μυρίζουν, να την αγαπούν, μήπως και ξεχαστούν οι Κυθρεώτικες ρίζες από μελλοντικά παραπούλια της. Κάθε τρεις και μία, με το αυτοκίνητο του Κοιλιάρη, βρισκόταν στη Λευκωσία για να ελέγξει και να ποτίσει τον κήπο...

Σε αυτό το σπίτι μετέφερε στην προσφυγιά η Κατίνα τον δικό της κόσμο. Εδώ ζει, εδώ πλέκει, εδώ ζωγραφίζει! Θυμάται, ανασκαλίζει τη μνήμη της και ζωγραφίζει τις γειτονιές της Κυθρέας, τις εκκλησιές της, τους δρόμους της, τον Κεφαλόβρυσό της με χαρούμενα αισιόδοξα χρώματα. Και δυο βήματα παρά έξω από το νέο της ξωπόρτι, ανθεί το παρακλάδι από το Κυθρεώτικο γιασεμί της Κατίνας. Το περιποιείται, το φροντίζει, το ποτίζει. Και τα απογεύματα περνά στο βελόνι τα φρέσκα γιασεμιά για το βραχιόλι της μικρής Κατίνας της. Και γιομίζει τα βάζα γιασεμιά δίπλα στις πογιές και τα κανναβάτσα, για να μυρίζεται την Κυθρέα της.

Και τα χρόνια περνούν. Το κορμί της Κατίνας βαραίνει, τα προβλήματα υγείας αρχίζουν... και πολλαπλασιάζονται. Και εκεί έξω, το μικρό γιασεμί της Κυθρέας αρχίζει να χάνει το κέφι του. Τα λουλουδάκια του μικρά, λες στερημένα από νερό του κεφαλόβρυσου, χωρίς όρεξη για ζωή. Με περισσό κόπο προσπαθούμε να το κρατήσουμε ζωντανό. Στο νου μας έρχεται η κακοσημαδιά της Κυθρέας. Που τότε, φάνταζε ανυπόστατη, εξωπραγματική. Μπας και βρεθεί, κατά τα λόγια της Κατίνας, κακό στο συναπάντημά μας. Πρέπει να το σώσουμε με κάθε μέσο και κάθε τρόπο. Έτσι για χρόνια φυτοζωεί, αγωνίζεται και αυτό να κρατηθεί, όπως και η μάνα μας. Μήτε το νερό, μήτε το λίπασμα τού δίνουν ζωή. Όπως ακριβώς και τα φάρμακα στη μάνα μας. Παίρνουν και οι δύο παράταση ζωής, γεύονται λίγες ακόμα ανάσες για ακόμα μερικά χρόνια. Και καθημερινά, δίπλα από την καρέκλα όπου περνά τις πιο πολλές ώρες της ημέρας της, το βάζο με τα γιασεμιά της Κατίνας.

Και η τακτική «αναφορά» που έπρεπε να έχει από μας η Κατίνα για τη ζωή